

Laat
iedereen
vrij,
maar
niemand
vallen

Verkiezingsprogramma 2022 – 2026
5 januari 2022

Inhoudsopgave

In de kernen	2
Algemeen	4
Onderwijs	6
Een sterke positie voor cultuur	8
Bouwen aan de toekomst	10
Buiten de kernen	12
Duurzaam groen	12
Mobiliteit	14
Betrouwbare overheid en een sterke democratie	16
Digitalisering	17
Sterke lokale democratie	17
Je hoort er bij, vanaf dag één	18
Vrij zijn betekent goede zorg	19
Voorkomen is beter dan genezen	19
Steun in de buurt	20
Ouderen blijven actief	20
Mantelzorg en vrijwilligers	21
Uit gaan van eigen kracht	22
Kinderen verdienen een goede start	22
Toereikend budget	23
Meer aandacht voor armoede	24
Van airport naar multi-port	25
De buitenwereld	27
Sterke financiële basis	29

Dit verkiezingsprogramma is tot stand gekomen
dankzij (in willekeurige volgorde):

David van der Meer

Herman van Os

Jan Reijnvaan

Joke Hulscher

Christina Stradmeijer

Kristian Kloen

Pepijn Vemer

Els Kardol

Verder willen we bedanken:

Jos van den Boogaard

Heleen Vrijhof

Marijke Tjepkema

Barend Lukkien

Het verkiezingsprogramma van D66 Tynaarlo is op 5 januari 2022
goedgekeurd door de leden.

Voorwoord Els Kardol

Als geboren en getogen noordeling woon ik, na meer dan 20 jaar Hoofddorp, al weer 12 jaar in Eelde. Een heerlijk huis, op een fijne plek, dat wel, maar met Eelde had ik niet zo veel. Als jongere wist ik niet hoe snel ik ons dorp moest ontvluchten om in Groningen te gaan wonen. Behalve Disco Double RR op vrijdagavond (?) was Eelde saai voor een puber. En daar is nog steeds weinig aan veranderd.

In 2016 kwam ik voor D66 in de gemeenteraad en ik realiseerde ik me, dat de gemeente Tynaarlo meer is dan Eelde en Paterswolde. Ik ben onze gemeente gaan ontdekken. Want, hoe kun je besluiten nemen over Zeijen, Zuidlaren of Oudemolen als je niet weet wat er speelt?

En ik heb geleerd wat Tynaarlo te bieden heeft. Ik eet nu met veel plezier een pizza in Zuidlaren, ga naar de pubquiz in Onder de Linden in Vries of ga uitgebreid eten in Taarlo of Oudemolen. Om rust in mijn hoofd te krijgen wandel ik uren met hond Boris door Vosbergen of door de duinen van Zeegse en, met een klein uitstapje naar Schipborg, langs de Drentse Aa.

Tynaarlo is een prachtige gemeente waar rust, mooie natuur en leuke dorpen gecombineerd worden met aangenaam wonen. En als ik dan toch die stad mis, met de bus ben sta je in een half uur op de Grote Markt.

Maar, er is voor een politicus genoeg te doen in Tynaarlo. Samen met de fractie wil ik me inspannen dat er meer gebouwd wordt, dat de groene gemeente groen blijft, dat onze kernen (weer) echt het centrum van een dorp zijn en dat we ook op gemeentelijk niveau een weerbare democratie hebben. Hoe? Lees dat in ons verkiezingsprogramma.

[Meer lezen over Els op onze \(nieuwe\) website.](#)

Laat iedereen vrij, maar niemand vallen

In de kernen

Onze dorpen zijn prachtige plekken om te wonen, te werken en te verblijven. Om te leven dus. Om dat zo te houden gebruiken we de inzet, ideeën en energie van onze inwoners. We verzamelen functies bij elkaar en behouden en vergroten zo de leefbaarheid in onze kernen.

Algemeen

In de grote kernen willen we gezondheidscentra, bibliotheek, musea, dorpshuizen, etc. clusteren om zo de levendigheid te bevorderen. Hiervoor willen we de samenwerking tussen bibliotheken, musea, horeca, sportfaciliteiten en scholen en commerciële activiteiten stimuleren.

- Een betere verdeling tussen openbare ruimte en parkeerruimte; **meer ruimte voor groen, spelen en ontspannen in het centrum van de dorpen.**
- Bij nieuwe ontwikkelingen worden vaak standaard-parkeernormen gebruikt. Ruimtegebruik is echter een politieke keuze, waarbij de situatie ter plekke

bepalend moet zijn. Parkeerbeleid doe je dus niet op basis van normen maar is maatwerk.

- Stilte is een groot goed: voor mensen maar ook voor de rest van de natuur. Bewaak dit goed! Zo moet er bij natuur meer gecontroleerd worden op ongeoorloofd geluid, zoals motorcrossers.
- Het stimuleren van sporten en bewegen in de buitenlucht: ontwikkel samen met verenigingen en inwoners (natuur)speeltuinen voor jong en oud.
- De gemeente sluit zich aan bij het Nationaal Schone Luchtakkoord.
- In Eelde is er na jaren inzet van een inwoner een loslooplek / speelplaats voor honden gekomen. Dit mooie initiatief verdient navolging in Vries en Zuidlaren. Initiatieven vanuit deze dorpen moeten op dezelfde positieve wijze worden ondersteund.
- De gemeente zet zich meer in voor kleine ondernemers en ZZP'ers door het stimuleren van betaalbare flexwerkplekken en het organiseren van netwerkvondten voor deze groep ondernemers.
- Eelderwolde (Ter Borch) is een echte stadswijk met bijbehorende voorzieningen. Hier hoort een full-service supermarkt bij.
- In afwachting van eventuele herbouw willen wij in samenspraak met de eigenaar en het Terra College het "Doedens"-terrein in het centrum van Eelde tijdelijk laten voorzien van een parkachtige locatie zodat de entree van het dorp een uitnodigend aanzien krijgt.
- Toerisme is belangrijk voor onze gemeente: goede informatie voor toeristen wat onze gemeente (Kop van Drenthe en Hondsrug) te bieden heeft. Stimuleer samenwerking tussen gemeente, Marketing Drenthe en toeristische ondernemers Tynaarlo.
- Sinterklaasintoct is inclusief.
- Vuurwerkvrije zones en carbid schieten op de toegewezen plekken.

Onderwijs: de belangrijkste gelijkmaker

Onderwijs is de belangrijkste gelijkmaker. Zorg dus voor een goede start voordat kinderen naar school gaan. De eerste 1.000 dagen zijn hierbij heel belangrijk. Maar leren stopt niet als je van school gaat. Stimuleer (her)scholing.

- Het begeleiden van kinderen en ouders bij de eerste, belangrijke 1.000 dagen van

het leven van een kind voorkomt problemen (zie ook paragraaf Kinderen verdienen een goede start). Zo zorg je dat alle kinderen een eerlijke en gelijke start kunnen maken vanaf de basisschool.

- Wij willen voor elk kind **een**

Rijke Schooldag: een dagvullend programma waarbij kinderen in de eigen omgeving kennismaken met o.a. sport, cultuur, natuur, techniek en huiswerkbegeleiding. Dit vereist een sterke samenwerking tussen onderwijs, opvang en lokale verenigingen, instellingen en organisaties. De gemeente is daarbij de “makelaar”, die partijen bij elkaar brengt: meer verbinding tussen sport, natuur, cultuur, techniek en onderwijs.

- We willen groene schoolpleinen met schooltuintjes. Schoolpleinen waar kinderen vies mogen worden, maar vooral waar ze van elkaar en van de wereld leren.
- Een bibliotheek op elke school.
- De gemeente is regisseur tussen jeugdzorg, scholen en opvangorganisaties en stimuleert samenwerking door ze regelmatig met elkaar aan tafel te brengen. In het belang van het kind is samenwerking tussen scholen belangrijker dan concurrentie.

- Onze wijkagenten en jongerenwerkers staan in nauw contact met de sociale teams en komen regelmatig op de scholen in het kader van preventie.
- Wij willen **burgerschap stimuleren**, o.a. door het organiseren van een jaarlijks jongerendebat tussen de diverse groepen 8 van onze basisscholen op de Dag van de Democratie (15 september).
- Stimuleer als gemeente meer leer/werkplekken en stages bij organisaties en binnen ambtelijke organisaties en samenwerkingsverbanden.
- Tynaarlo krijgt sinds kort, als een van de laatste gemeenten in Nederland, budget voor de Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE). Deze uitbreiding is een ontwikkeling die D66 Tynaarlo toejuicht en die moet worden voortgezet. Wij willen daarbij aandacht voor het gezamenlijk opgroeien van kinderen, waarbij VVE en niet-VVE kinderen gezamenlijk opgevangen worden en niet in aparte groepen.
- Een leven lang ontwikkelen: leren stopt niet als je van school gaat. Stimuleren van (her)scholing op alle leeftijden, zodat iedereen duurzaam inzetbaar blijft. Zorgen voor samenwerking tussen scholen en ondernemers. Mensen die om welke redenen dan ook langs de zijlijn staan, kunnen zich laten bijscholen of omscholen.
- Nu het Accommodatiebeleid Tynaarlo tegen het einde loopt met de voltooiing van de scholen in Zuidlaren, is het tijd voor een Integraal Huisvestingsprogramma (IHP), waarin langjarige investeringen duidelijker opgenomen kunnen worden, maar waar ook beleidsmatige keuzes gemaakt kunnen worden.
- Wij willen dat de gemeente start met integrale kindcentra: onderwijs en opvang onder één dak. Om zo de overgang van opvang naar school geleidelijk te laten verlopen. Maar ook om de samenwerking tussen zorginstanties en scholen te bevorderen en te verbeteren.
- Alle scholen behalen het verkeersveiligheidslabel; verkeersroutes zijn veilig. Voortgezet onderwijs in omringende gemeenten moet goed bereikbaar zijn middels openbaar vervoer en veilige fietsroutes.
- Wegen langs scholen in onze gemeente zijn altijd 30 km/u.

Een sterke positie voor cultuur

In de coronatijd blijkt maar weer dat cultuur een heel belangrijk onderdeel van de samenleving is, maar helaas ook snel als niet-belangrijk wordt bestempeld. D66 wil zich hard maken om cultuur in brede zin van het woord een heel belangrijk onderdeel te laten zijn van de gemeente Tynaarlo.

- #JongTynaarlo / Jeugdraad: tijd om deze verder te ontwikkelen tot een Raad voor de Toekomst. Expliciet vragen, als luis in de pels, wat zij vinden dat er over vijf à tien jaar geregeld moet worden.
- Het instellen van een Kinderburgemeester, onze eigen “Algemeen Directeur Toekomst”.
- Wij hebben in 2021 een **Cultuurfonds voor Tynaarlo** ingesteld, om zo kunst- en cultuuractiviteiten in de gemeente langdurig te ondersteunen en te stimuleren. De komende jaren willen we dit uitbreiden om de cultuursector verder te versterken.
- Het instellen van een (Jeugd) Cultuurprijs Tynaarlo 2022. Waarbij wisselend een prijs uitgereikt wordt aan verschillende culturele domeinen (beeldend, muziek/dans, toneel, etc.).
- De bibliotheken in de drie kernen blijven behouden. Zorg wel voor samenwerkingen met andere instanties. De inzet van vrijwilligers is essentieel, maar deze mogen niet de taken van de vaste medewerkers overnemen.
- Subsidie voor museum de Buitenplaats is structureel en dat blijft zo.
- Wij zien het centrum van Eelde breder dan alleen de winkels rondom de Kerkhoflaan. De kerk, musea (Internationaal Klompenmuseum en Museum De Buitenplaats) en het Nijsinghhuis horen cultuurhistorisch bij het centrum. Ontwikkelingen moeten dus in samenhang bekeken worden zodat ze elkaar en Eelde kunnen versterken.
- De komende jaren worden er plannen ontwikkeld voor het centrum van Zuidlaren. Hier is het belangrijk dat er rekening gehouden wordt met de wensen van de inwoners en de ondernemers. De cultuurhistorisch kaders worden in acht genomen. Belangen worden hierbij steeds zorgvuldig tegen elkaar afgewogen. Wij

willen de levendigheid van het gehele centrum bevorderen, door veel verschillende activiteiten in het centrum.

- Ontwikkeling van kunst en cultuur (ook gericht op jongeren) zorgt voor economische innovatie en een stimulerend woon- en werkklimaat.
- Het kunst- en cultuuraanbod maakt de gemeente economisch aantrekkelijk voor (toekomstige) inwoners en toeristen.
- We schakelen kunstenaars en culturele ondernemers in bij het ontwikkelen van nieuwe plannen in onze gemeente.

Bouwen aan de toekomst

Bouwen doe je niet alleen voor nu, maar ook voor de toekomst. Bouwen gaat over duurzaam en circulair bouwen. Het is dan ook goed om nieuwe dingen te proberen, juist als deze niet passen in de bestaande denkwijze.

Alleen zo kunnen we stappen maken. Met duurzame woningen, het hergebruik van bouw materiaal, innovatieve vormen van waterberging, en lokale collectieve energieopslag (“buurtbatterij”) en het voorkomen van hittestress.

- **We bouwen wat past in de omgeving.** Appartementen in het centrum van de grote kernen en grondgebonden woningen in de wijken.
- Afwijkende vormen van wonen en meer flexibiliteit vinden we belangrijk. We willen een toekomstbestendig woningbestand (nu voor oudere, straks voor een starter). Niet blind staren op de problemen van nu.
- De bouw van meer generatiebestendige woningen en kleinschalige woonvormen zijn goede initiatieven mits dat past bij de wensen van ouderen ([zie ook ouderen](#)).
- De centrumfunctie in het centrum van de grote kernen staat voorop. Daarna ‘inbreiden vóór uitbreiden’.
- Collectief particulier opdrachtgeverschap (CPO) ondersteunen en stimuleren door bijvoorbeeld het aanwijzen van blokken van kavels waar dit gerealiseerd kan worden. Het ontwikkelen en communiceren van een standaardprocedure voor het behandelen van CPO-aanvragen door de gemeente.
- In nieuwe wijken rekening houden met oplaadpunten voor elektrische auto’s.
- We beschermen bijzondere en/of karakteristieke panden of gebieden via het instellen van gemeentelijk (historisch) erfgoed. De gemeente Tynaarlo heeft 38

provinciale monumenten en 93 Rijksmonumenten maar nog geen enkel **gemeentelijk monument**. Dit willen we rechtekken. Je kunt hierbij denken aan Museum De Buitenplaats en het coulisselandschap rond Vries en Eelde.

- De woonwijken groen houden en zo mogelijk vergroenen; ontmoedigen van stenen (voor)tuinen.
- Sociale woningbouw de ruimte geven. Goede afspraken hierover maken met woningcorporaties en huurdersverenigingen in prestatieafspraken.
- Onderzoek doen naar de mogelijkheden van een sociale grondprijs. Om te bouwen maar ook om druk uit te oefenen als het bouwen te lang duurt.
- Tynaarlo heeft veel relatief grote woningen. Om meer huizen te krijgen zonder bij te bouwen willen we het **splitsen van huizen of gronden** makkelijker maken. Zo vindt D66 dat de vergunningen hiervoor gratis moeten zijn en dat er gezorgd moet worden voor simpele procedures.
- De woningcorporaties verduurzamen op korte termijn hun woningvoorraad.
- Per 1 juli gaat de Omgevingswet in. Wij zijn er voorstander van dat we beleidsarm overgaan naar de nieuwe Omgevingswet en de huidige werkwijzen voortzetten. Wij willen duidelijk definiëren waar de Raad adviesrecht heeft, zonder voorbij te gaan aan de lokale situatie. D66 onderstreept de noodzaak van een goede participatie in het besluitvormingsproces en ziet dit dan ook als een gedeelde taak van de initiatiefnemer en de gemeente.
- Er moet ruimte zijn om ook in de kleine kernen te bouwen.

Buiten de kernen

Een van de grootste uitdagingen in de komende jaren is de klimaatcrisis. De CO₂-uitstoot moet enorm naar beneden. De biodiversiteit neemt af en er is een spanning tussen natuur en de landbouw die opgelost moet worden. De Regionale Energie Strategie (RES) is een uitdaging. Ook voor onze gemeente.

Wij zijn de 'Groene Long' tussen de steden Groningen en Assen. Deze Groene Long staat onder druk: door te veel stikstof in de grond ontstaat vergrassing. Er wordt te gemakkelijk naar het landelijk gebied gekeken voor ruimte voor woningbouw. Natuurlijk willen wij ook dat er veel gebouwd gaat worden, maar dan zullen deze

bouwplannen aan strikte voorwaarden moeten voldoen.

Deze uitdaging zal veel van ons vragen.

Duurzaam groen

- Behoud verscheidenheid aan natuur- en cultuurlandschap: het coulisselandschap koesteren en in ere herstellen.
- Strenger toezien op het opnieuw aanplanten en herstellen van houtwallen.

- Grotere verscheidenheid aan bomen aanplanten (niet meer alleen eiken) om het oprukken van de eikenprocessierups te stoppen.
- **Verbindingen tussen natuurgebieden aanleggen** door op strategische locaties landbouwgronden om te zetten in natuur en daar boeren ruimschoots voor te compenseren en door het creëren van wildtunnels/viaducten.
- Stiltegebieden creëren waar (in bepaalde periodes) niemand mag komen om de natuur niet te verstoren.
- Goede balans tussen natuur en landbouw. Wij willen dat de gemeente Tynaarlo hierbij meer samenwerkt met Drents Landschap, de Provincie Drenthe en de waterschappen aan o.a. het verhogen van het waterpeil, het beperken van maaien, het stimuleren van braak liggen van landbouwgronden en wisselteelt.
- In 2023 een verbod op Glyfosaat en andere gewasbeschermingsmiddelen nabij water, natuur en woningen.
- Wij zijn een voorstander van verplicht dubbelruimtegebruik bij duurzaamheidsinitiatieven: zoals zonnepanelen én veeteelt.
- **Meer kleine windmolens op bedrijventerreinen en bij dorpen.**
- De omgeving profiteert mee bij windparken/zonneparken (lokaal eigenaarschap).
- Tynaarlo doet het heel goed in vergelijking met andere gemeenten bij het scheiden van afval. Daar moet wel aandacht voor blijven. Nu is het tijd om echt werk te maken van de gesloten productieketen: afval als grondstof.
- De openingstijden van de gemeentewerf moeten meer passen bij de behoefte van inwoners Tynaarlo. Wij willen graag een behoefteonderzoek en eventueel aanpassing van de huidige openingstijden.
- Agrarische ondernemers behoren met hun gronden tot de grootste grondbezitters in onze gemeente en daardoor verdienen zij onze aandacht. We willen hun ambities op het gebied van kringlooplandbouw ondersteunen en bevorderen, zodat we grote stappen kunnen zetten in het verduurzamen van de landbouw. De komende jaren willen we het gesprek hierover met kringloopboeren in onze gemeente of boeren die hierop over willen stappen.
- Er moeten meer bomen geplant worden. De herplantplicht moet strenger (meer bomen terug planten bij het kappen van één boom) worden en er moet plekken komen waar **extra bomen aangeplant** gaan worden (zoals in bossen).

Mobiliteit

Wij pleiten voor een gemeente **waar de fietser alle ruimte krijgt**. Veilige rotondes en oversteekplekken zijn hierbij essentieel.

Ook in de kernen moet meer ruimte komen voor fietsers en voetgangers.

Gemotoriseerde voertuigen, ook elektrisch, zijn te gast in onze dorpen.

Daarnaast is het belangrijk mensen uit hun auto in meer duurzame vorm van mobiliteit zoals het openbaar vervoer te krijgen. Goede verbindingen met Groningen en Assen moeten daarom gewaarborgd blijven. De belbus is een goede aanvulling voor ouderen, vooral in de kleine kernen en moet dus blijven.

De komende jaren zal het elektrisch rijden en het rijden op waterstof een grote vlucht nemen. Genoeg oplaadpunten op de juiste plekken zijn hiervoor een voorwaarde.

Belangrijk punten zijn:

- Meer ruimte voor aparte fiets- en voetpaden in (nieuwe) wijken. Meer fietspaden voor recreatie en sport.
- In het centrum zoveel mogelijk 30 kilometer en op sommige plekken: **auto te gast**.
- Hoe hard je mag rijden (als auto) en wie er voorrang heeft, moet duidelijk herkenbaar zijn aan de inrichting van de weg.
- Bij rotondes hebben fietsers in onze gemeente voorrang.
- Doorfietsroutes zoals de Groene As goed laten aansluiten op de dorpen, andere fietspaden en openbaar vervoer.
- Nieuwe doorfietsroutes tussen: Donderen-Zuidlaren, Haren-Zuidlaren-Annen, Groningen-Eelde-Norg realiseren.
- Duurzaam vervoer zoals deelauto's of innovatieve logistieke oplossingen stimuleren om het milieu en onze wegen niet verder te belasten.

- Wij willen ons inzetten om voor het einde van de komende raadsperiode een particulier waterstofvulstation in onze gemeente te realiseren. Dit is kansrijk bij bijvoorbeeld Groningen Airport Eelde.
- Samenbrengen van de vele partijen die bezig zijn met waterstof.
- Bij de gemeente Tynaarlo zijn alle transportmiddelen duurzaam. Men rijdt op waterstof of elektrisch.
- De belbus moet in stand blijven.
- In woonwijken moet veilig op straat gespeeld kunnen worden.
- Transferium De Punt. Wij vinden een klein transferium in de oksel van de afrit een goed idee. Dit transferium moet dan dienen als hub voor de bussen tussen Gieten en Groningen en Assen en Groningen. Het veiliger maken van de op- en afritten van de A28 is hierbij een vereiste. Daarnaast moet de hub beter aansluiten op de bestaande/toekomstige fietsinfrastructuur.
- Wij pleiten ook voor een opstapplek voor bussen bij Tynaarlo als onderdeel van een **snoer van kleine hubs** tussen Gieten en Groningen en Assen en Groningen. Zo stimuleren we mensen het openbaar vervoer te nemen. De bussen vanuit Vries, Zuidlaren en Eelde/Paterswolde dienen hier goed op aan te sluiten.

Betrouwbare overheid en een sterke democratie

In Tynaarlo ben je vrij om je leven te leiden zoals jij dat wilt. Om eruit te zien zoals je wilt, te geloven wat je wilt en te houden van wie je wilt. Dat kan alleen als Tynaarlo een gemeente is waar mensen niet worden gediscrimineerd of bedreigd. Wij doen er alles aan om de Gemeente Tynaarlo **een inclusieve gemeente** te laten zijn.

Ook in de gemeentepolitiek streven we inclusie na. Wij werken eraan dat politici zich hiervan meer bewust worden.

Wij willen een vorm van **permanente participatie** om zo goed op de hoogte te zijn wat inwoners/ondernemers willen ten aanzien van bepaalde plannen. Hierin moet een representatieve groep mensen vertegenwoordigd zijn.

Het belang van digitale dienstverlening is enorm toegenomen. De gemeente verwerkt en beschikt over steeds meer gegevens van haar inwoners, bedrijven en omgeving. Digitalisering is onontbeerlijk voor het functioneren van de gemeente en het haperen

ervan wordt ervaren als een ontwrichting van de gemeentelijke samenleving en levert een forse deuk in het imago van de gemeente op.

Daarom willen wij:

Digitalisering

- **Meer aandacht voor digitale geletterdheid** bij bibliotheek en taalhuizen ook op gebied van digitale fraude. De gemeente werkt, samen met o.a. bibliotheken, aan de digitale weerbaarheid van haar inwoners.
- Werken aan digitale geletterdheid van medewerkers gemeente Tynaarlo: meer budget voor training over fraude, digitale veiligheid en gebruik algoritmen.
- Minstens 1x per jaar een cyber oefening gericht op “ontwrichting van het openbare leven”. Bij voorkeur samen met andere gemeenten /provincie(s) en andere partners (politie, brandweer, ICT-bedrijven).
- Transparantie naar inwoners en gebruikers over de gebruikte algoritmen, data-analyse en dataverzameling. Een openbaar register dat door inwoners is in te zien werkt hieraan mee.
- Een onafhankelijke ethische commissie digitalisering op gemeentelijk of bovengemeentelijk niveau.

Sterke lokale democratie

- Wij willen een vorm van permanente participatie om zo goed op de hoogte te zijn wat inwoners/ondernemers willen ten aanzien van bepaalde plannen. Hierin moet een representatieve groep mensen vertegenwoordigd zijn. Dit kan via loting of via burgerpanels.
- Het inhoudelijke debat terugbrengen in de gemeenteraad door het instellen van commissievergaderingen of meer raadsbijeenkomsten.

- Mogelijkheden voor raadsakkoord en zakencollege onderzoeken.
- Wij zetten ons actief in voor begrijpelijke communicatie door de gemeente met al haar inwoners.
- Raad en gemeente geven **trainingen politiek bewustzijn** op basisscholen, middelbare scholen en in de kernen. Voor jong en oud.
- Wij willen een kindervragenuur met de gemeenteraad op de Internationale Dag van de Kinderrechten (20 november).
- Wij doen er alles aan om de Gemeente Tynaarlo een inclusieve gemeente te laten zijn. Discriminatie en achterstelling op welke gronden dan ook veroordelen wij direct.
- Ook in de gemeentepolitiek streven we inclusie na. Wij werken eraan, dat politici zich hiervan meer bewust worden.

Je hoort er bij, vanaf dag één

- Vanaf het moment dat iemand in onze gemeente woont, is hij of zij Tynaarloër, met dezelfde rechten en plichten als iedereen. Dat geldt ook voor mensen die naar Nederland zijn gevlucht. In Tynaarlo moeten zij zich veilig voelen, zich thuis voelen. Dat kan onder meer door ze meteen perspectief te bieden. Vanaf de dag dat deze nieuwkomers de gemeente Tynaarlo als (tijdelijk) nieuw thuis krijgen, moet de gemeente werk maken van hun integratie in onze gemeente.
- Kansrijke asielzoekers leren vanaf dag één Nederlands en kunnen werken. Kijk zo snel mogelijk of diploma's geldig zijn in Nederland.
- We willen **kleinschalige opvang voor mensen die hun land ontvlucht zijn**. Spoedopvang, opvang voor (kansrijke) asielzoekers en statushouders voor wie nog geen huis beschikbaar is. De gemeente moet vanaf de eerste dag werk maken van een goede integratie. Natuurlijk samen met de mensen die het betreft. Belemmer ze niet: laat ze doen wat ze kunnen.

Vrij zijn betekent goede zorg

Wij willen dat onze gemeente een inclusieve samenleving is waarin iedereen mee kan doen, telt en wordt gerespecteerd. Een samenleving waarin ook mensen met een beperking op alle levensgebieden volwaardig kunnen deelnemen.

Wij geloven in een samenleving waarin gelijke gevallen gelijk behandeld worden, en dat mensen die op achterstand staan extra kansen krijgen. Zo kunnen we samen vrij zijn en laten we niemand vallen. In onze gemeente zorgen we er met elkaar voor, dat dit vanzelfsprekend is.

Voorkomen is beter dan genezen

- Veel zaken zijn van invloed op hoe je je voelt. Voor ons welbevinden is niet alleen goede en toegankelijke gezondheidszorg belangrijk. Goed onderwijs, een goed inkomen, voldoende werk, goede arbeidsomstandigheden, een gezonde leefomgeving en gezond gedrag leggen veel gewicht in de schaal.
- Preventie van eenzaamheid, psychische kwetsbaarheid, verslaving, chronische ziekten en overgewicht verdient meer prioriteit dan symptoombestrijding met medicijnen. Daarom blijven we ons inzetten voor de uitvoering van ons lokaal preventie-akkoord Samen Gezond Verder.

Steun in de buurt

- We vinden het belangrijk dat mensen het stuur kunnen houden over hun eigen leven en zich thuis voelen in hun buurt. Niet alleen zelfredzaam kunnen zijn maar elkaar kunnen helpen en ontmoeten. Organisaties die zich inzetten om mensen zich prettig en veilig te laten voelen in onze gemeente ondersteunen we van harte

(denk hierbij aan Plaats de Wereld in Vries). We willen meer plekken in de gemeente waar mensen samen kunnen komen voor een praatje, anderen ontmoeten

of gewoon een kop koffiedrinken.

- Ook willen we dat **mensen zich nuttig kunnen voelen**. Naast buurt- en opbouwwerk zien we dat laagdrempelige organisaties voor veel inwoners daarin ook een grote rol spelen. Bij de financiering moet de lange termijn in de gaten gehouden worden.
- We bieden plek aan iedereen en zorgen ervoor dat iedereen zich thuis en veilig voelt. Organisaties die zich hiervoor inzetten ondersteunen we van harte. Het VN-panel zet zich in voor mensen met een beperking en onderzoekt (pro)actief de plekken die voor deze doelgroep moeilijk toegankelijk zijn.

Ouderen blijven actief

- Veel ouderen zijn maatschappelijk actief, het houdt hen betrokken en biedt hen sociale contacten. Desondanks voelen veel van onze ouderen zich eenzaam.

Daarom ondersteunen wij de maatregelen die staan verwoord in ons lokaal preventie-akkoord om dat gericht tegen te gaan.

- De meeste ouderen wonen zelfstandig. Voorlichting kan helpen om op tijd te kijken of je woonsituatie nog past bij je wensen en mogelijkheden. Maar ook hoe je vaak met lichte ingrepen je woonsituatie meer passend kunt (laten) maken. Ook de bouw van meer generatiebestendige woningen en kleinschalige woonvormen zijn goede initiatieven mits dat past bij de wensen van ouderen (zie ook Bouwen aan de toekomst.)

Mantelzorg en vrijwilligers

- Een aanzienlijk deel van de niet-professionele zorg wordt verzorgd door mantelzorgers. Dat zijn niet alleen ouderen zoals veel wordt gedacht maar zelfs kinderen en jongeren. Bekend is dat lang niet alle mantelzorgers zichzelf zien als mantelzorger of op tijd de te grote belasting onderkennen. Belangrijk blijft dat de gemeente mantelzorgers weet te bereiken. Wij steunen ook het plan voor een mantelzorgakkoord tussen mantelzorgorganisaties, gemeenten, rijk, zorgverzekeraars en werkgevers waarin elke partij de taak krijgt om overbelasting bij mantelzorgers te signaleren en te voorkomen.
- D66 wil een pilot voor **logeerzorg/zorghotel** als tussenvorm tussen thuis en het verpleeghuis en het (tijdelijk) ontzien van de mantelzorger.
- Vrijwilligerswerk is een onmisbaar onderdeel van onze samenleving en kan niet genoeg gewaardeerd worden. Om vrijwilligers te ondersteunen, moeten obstakels worden weggenomen. De overheid moet waar mogelijk de VOG voor vrijwilligers gratis maken. Organisaties moeten worden gestimuleerd dat vrijwilligers (een deel van) de toegestane maximale vrijwilligersvergoeding krijgen die wordt gezien als vergoeding van onkosten zonder dat die verantwoord hoeven te worden.

Uit gaan van eigen kracht

- Voor mensen die dat nodig hebben bieden we als gemeente passende ondersteuning vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO), niet te weinig en niet te veel.
- We vinden het belangrijk dat onze inwoners de regie houden en we ook meer gaan inzetten op het gebruik van de Eigen Kracht Conferenties. Die helpen om scherp te krijgen wat mensen samen met hun eigen netwerk kunnen oplossen en waarbij zij ondersteuning nodig hebben, of dat nu in de vorm van hulpmiddelen is of ondersteuning vanuit vrijwilligersorganisaties en zorgaanbieders. Deze organisaties moeten de tijd en ruimte houden voor goede onderlinge samenwerking en afstemming.
- We willen dat er bijzondere aandacht blijft voor het monitoren van kwetsbare groepen, die zorg ontberen en soms zorg ontwijken, waarbij de privacy niet uit het oog verloren mag worden.
- We moeten er ook voor zorgen dat informatie over alle mogelijkheden voor steun goed bereikbaar en vindbaar zijn voor onze inwoners. Veel gebeurt digitaal. Daarnaast moet er een gemakkelijke bereikbare (telefonische) helpdesk zijn voor mensen die vastlopen in de website van de gemeente of die telefonisch geholpen willen worden. De gemeentelijke website voldoet aan alle eisen van toegankelijkheid en alle inwoners moeten over de juiste informatie beschikken.

Mensen verdienen een goede start

- We willen dat iedereen de kans krijgt om iets van zijn of haar leven te maken. **Kinderen verdienen gelijke kansen op een goede start.** In sommige gezinnen is extra hulp bij het opvoeden hard nodig. Bijvoorbeeld bij opvoedvragen, een trauma of een scheiding van de ouders. Sommige kinderen worden geboren met een (psychische) aandoening of krijgen er een in hun jeugd. Al deze kinderen vallen onder de Jeugdwet en de zorg van onze gemeente. Dat veel kinderen, jongeren

en ouders vastlopen als zij gespecialiseerde hulp nodig hebben, vinden we onacceptabel. We moeten de druk op het rijk vergroten dat het met de hervorming van de jeugdzorg ook dit probleem oplost.

- We willen dat er meer ondersteuning komt voor ouders in de zo belangrijke en cruciale eerste duizend dagen van het leven van hun kind (zie ook Onderwijs: de belangrijkste gelijkmaker). Ook daarin dichten we een stevige rol toe aan de sociale teams, buurtverenigingen en gezinscoaches. Met daarnaast een belangrijke rol voor onderwijs, huisartsen en praktijkondersteuners jeugd, GGD en GGZ, zodat er vroeg gesignaleerd kan worden en er meer preventief kan worden gewerkt.
- Aandacht voor jongeren boven de achttien die bij verschillende regelingen tussen wal en schip vallen zoals bij bijstand en jeugdzorg.
- Bepaalde sociale problemen komen **juist bij jongeren voor, zoals eenzaamheid en schulden**. Wij willen dat hier in de gemeente meer aandacht voor deze groep komt.

Toereikend budget

- Onze gemeente als eerste overheid en vangnet dicht bij haar burgers moet in staat zijn om de best passende maatregelen te bieden. We zetten ons ervoor in te zorgen dat zij hier toereikende budgetten voor heeft en houdt. De toekomstige herziening van het gemeentefonds baart ons zorgen en we steunen alle inspanningen om te komen tot een evenwichtige toedeling van middelen.
- Wij zijn ons ervan bewust dat de huidige financiële situatie problemen oplevert voor de toegankelijkheid van de zorg. Door meer preventie, meer inbreng van ouders en jongeren via het gebruik van Eigen Kracht Conferenties en de praktijkondersteuners huisartsen verwachten we dat we kosten kunnen drukken, terwijl de kwaliteit niet achteruit gaat. Het heffen van eigen bijdragen kan daarvan een onderdeel vormen.
- We houden de vinger aan de pols rond de uitgaven door voortdurende monitoring en scherpe inkoop (zie ook Financiën) .

- Er dient gekeken te worden naar efficiënte maatregelen om tot een beheersing van de kosten van het Sociaal Domein te komen. Een oplossing kan zijn om de inwoners die boven een bepaalde inkomensgrens vallen, te vragen om een eigen bijdrage.

Meer aandacht voor armoede

- Er moet meer aandacht komen voor preventie op het gebied van armoede, waardoor minder mensen in de schuldhulpverlening komen. Zeker door de coronamaatregelen lopen nog meer mensen risico op financiële problemen en baanverlies. Alle samenwerking tussen gemeente, corporaties, nutsbedrijven, zorgverzekeraars en financiële instellingen om tijdig mensen in financiële nood hulp te bieden juichen we toe. Juist omdat veel mensen zich schamen voor hun problemen komt het er op aan snel passende trajecten te bieden in de vorm van schuld- en budgetbegeleiding.
- De gemeente moet nadrukkelijk kijken naar de samenhang tussen werkloosheid, schulden, gezondheid en gezinssituatie. Wij willen meer aandacht voor het structureel aanpakken van (kinder-)armoede; er moeten er kansen komen voor iedereen in plaats van toenemende tweedeling. Het van de ene op de andere generatie overdragen van armoede willen we stoppen. Fatsoenlijk betaald werk is het beste middel om armoede te voorkomen en op te lossen.

Van airport naar multi-port

Wij zijn van mening dat het vliegveld Groningen Airport Eelde (GAE) in zijn huidige vorm met groeiplannen geen toekomst heeft. Niet alleen heeft corona een grote blijvende negatieve invloed op de luchtvaart (o.a. blijvend minder zakelijk verkeer), ook zeker zal de CO2-problematiek en vervuiling van deze industrie een verdere negatieve groei veroorzaken.

Maar we zijn momenteel niet voor sluiting, dat zou onnodig veel geld kosten en ook onnodig veel waarde vernietigen. Daarom vinden wij dat de gemeente zich op moeten stellen als (activistische) aandeelhouder

die zich hard maakt voor verminderen van overlast voor omwonenden, het stimuleren van ontwikkelen van NIET-luchtvaartgerelateerde bedrijvigheid en het omvormen van GAE naar een Multi-port.

- Wij willen GAE omvormen van Airport naar Multi-port.
- Wij pleiten hierbij voor het ontwikkelen van **ook** niet-luchtvaartgerelateerde bedrijvigheid op de GAE-terreinen. Verder vinden wij dat directie en aandeelhouders meer samen moeten gaan werken met andere bedrijven en instellingen om de binding met Tynaarlo te versterken.
- Door het stimuleren van andere activiteiten zal de overlast van luchtvaart verminderen.

- Bij Multi-Port activiteiten kun je denken aan:
 - het voorzien in opleidingsfaciliteiten voor ambachts beroepsopleidingen en herscholingen, mogelijk in samenwerking met het Terra College. Daarvoor zijn ook ruime landelijke subsidiemogelijkheden en is er grote behoefte aan.
 - Een zorghotel, deze is er nog niet in de regio. Om te revalideren of tijdelijk inwonende ouderen op te vangen om bijvoorbeeld mantelzorgers de mogelijkheid te bieden op vakantie te gaan ([zie ook mantelzorg](#)).
- Faciliteer bijvoorbeeld een repair-café en diverse hobbyclubs. Mogelijk trekt dat ook andere dienstverlening en winkels aan.
- Indien de nieuwe plannen bewezen toekomstbestendig zijn, staan wij positief tegenover financiering van het vliegveld.
- We staan op het standpunt dat het **verkopen van de GAE-aandelen momenteel geen doel op zich is**. Ze zijn toch niets waard. De financiële verplichtingen van de gemeente Tynaarlo lopen nog tot en met 2026.
- Gebruik de invloed die je als aandeelhouder hebt naast de publiekrechtelijke mogelijkheden, om de overlast te verlagen en een transitie mogelijk te maken zodat de bewoners van Tynaarlo hier maximaal baat bij hebben.

De buitenwereld

Een gemeente is geen eiland. De gemeente Tynaarlo dus ook niet. Er zijn al heel veel samenwerkingsverbanden met andere gemeenten en tussen de gemeente en provincies. Taken zijn uitbesteed aan uitvoeringsorganisaties. De controle hierop door de gemeenteraad en door inwoners is lastig.

De buitenwereld heeft een enorme impact op ons. Corona gaat waarschijnlijk niet meer weg. Dit heeft invloed op alles. Het overhevelen van steeds meer taken naar de gemeentelijke overheid, vaak zonder het daarbij behorende budget maakt het goed uitvoeren van taken ook steeds lastiger.

Maar diezelfde buitenwereld zorgt ook voor kansen, je kunt leren van mensen die buiten ons eigen, kleine wereldje leven. Er bestaan subsidies waar we als gemeente nu geen gebruik van maken.

Dus de invloed van de wereld buiten onze gemeente kan zeer uitdagend zijn. En laten we die uitdaging aangaan.

- De gemeente Tynaarlo maakt inzichtelijk aan haar burgers in welke samenwerkingsverbanden zij zit en wat de gevolgen hiervan zijn voor de gemeente en haar inwoners.
- Het gebrek aan democratie en toezicht bij veel verbonden partijen is zorgelijk. Wij willen dat de gemeenteraden hierin een meer nadrukkelijke rol gaan spelen. In Tynaarlo hebben we goede stappen gezet, het is nu zaak om door te pakken zodat we samen met andere raden weer aan invloed winnen.
- Er moet meer aandacht komen voor het verkrijgen van subsidies vanuit Den Haag en Brussel. Wij willen een **subsidiedewerker** aanstellen die zich hiermee bezighoudt ([zie ook Financiën](#)).
- Wij maken ons grote zorgen over de handhaving van milieutechnische zaken zoals veiligheid, geluid en stankoverlast in de gemeente. De rol en het functioneren van de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe is hierin van groot belang maar juist deze organisatie verkeert in een slechte staat waardoor een goede handhaving niet is

gegarandeerd. D66 Tynaarlo wil de mogelijkheid onderzoeken om deze taak elders uit te laten voeren.

- Tynaarlo is geen eiland en kan een heleboel dingen niet alleen. Daarom is D66 voorstander van de manier waarop op dit moment samengewerkt wordt met andere gemeenten binnen de provincie en met de Regio Groningen-Assen.

Sterke financiële basis

Met gemeenschapsgeld moeten we verantwoord om gaan. Inwoners moeten kunnen zien waar ons geld aan uitgegeven wordt. De gemeente maakt dit op een simpele manier inzichtelijk en voor iedereen begrijpelijk.

De gemeente Tynaarlo is financieel gezond. Maar er zijn en blijven de komende jaren een aantal financiële uitdagingen. Korting op de financiering (het gemeentefonds) en de stijgende kosten van Jeugd- en ouderenzorg maken ons kwetsbaar. Behalve kostenbesparingen zijn de toeristenbelasting en de onroerendezaakbelasting de enige knoppen waar we als gemeente aan kunnen draaien. De financiële keuzes die gemaakt worden, moeten goed uit te leggen zijn aan de inwoners.

De gemeente Tynaarlo is ondanks de problemen in het sociaal domein, financieel redelijk gezond en dat willen we zo houden.

- Het beheersen van de gemeentelijke financiën en dan vooral in het sociaal domein blijft een belangrijke prioriteit.
- We maken ons **zorgen over de betaalbaarheid van het sociaal domein** en zijn dan ook blij dat er een monitoringsysteem is ingevoerd. We zullen er ook de komende jaren bovenop zitten dat zeker de jeugdzorg rechtmatig en efficiënt uitgevoerd wordt ([zie ook Toereikend Budget](#)).
- OZB: naast de wettelijke trendmatige verhoging (momenteel 2%) gaan wij alleen akkoord met voorstellen die binnen ons verkiezingsprogramma passen en die niet op een andere manier structureel gefinancierd kunnen worden.
- Wij willen een betere financiële verantwoording aan de inwoners. Hiervoor moeten de inkomsten en uitgaven inzichtelijker gemaakt worden. Financiële keuzes moeten begrijpelijk uitgelegd worden en de consequenties moeten voor onze inwoners duidelijk uit te leggen zijn.
- Wij willen dat de gemeente bewust op zoek gaat naar subsidiemogelijkheden (Provincie, Rijk, Europa en particulier) voor haarzelf en haar inwoners ([zie ook De buitenwereld](#)).

Laat iedereen vrij, maar niemand vallen

© 2022 – D66 Tynaarlo

Voor meer informatie: [D66.nl/Tynaarlo](https://d66.nl/Tynaarlo)
<mailto:secretaris@d66tynaarlo.nl>

